

SPORUN YAYGINLAŞMASININ GELİŞMEYE ETKİLERİ: BİR İNCELEME

Numan Alpay^{1*}

Özet: Bu makalede amaç, kavramsal bir genel bakış sunarak spor temelli gelişmeye/kalkınmaya katkı sunmak, açıklık getirmektir. Bir kalkınma aracı olarak spor fikri; kitlesel gelişimi hedefleyerek bu anlamda ulusal/uluslararası spor programlarının son zamanlarda artmasına neden olmuştur. Gelişme için spor programları, sporcuların ötesinde bireyin ve toplumun sosyo-ekonomik gelişimsel hedeflere ulaşılması için önemli bir araç olmanın yanında, mevcut araçları tamamlayıcı güçlü bir etkidir. Bir yandan, sporu pratik düzeyde çok iyi bilenler, ancak bunun hakkında nasıl konuşacaklarını bilmeyenler ve diğer yandan, sporu pratik düzeyde çok kötü bilenler ama bunun hakkında konuşabilecek olanlar var. Yapılan çalışmalarda; yeni ve yenilikçi düşünce bütünsel bir yaklaşımla spor, kalkınma ve barışın ayrılmaz bir parçası olarak görülmekte, bu nedenle yerel, ulusal ve uluslararası gündemlerde giderek daha fazla önem kazandığı, ancak uygulanan bu etkinliklerin hegomanik yönleri üzerinde de durulmuştur. Bu çalışma, tanımlayıcı/betimleyici kavramsal genel bir bakış açısıyla literatür tarama yöntemiyle yapılmıştır. Ulusal ve uluslararası ölçekte yapılan spor organizasyonları ve gelişme için spor programlarının birey, topluluklar ve ülkelerin sosyo- ekonomilerine mikro ve makro düzeyde katkısının olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Spor, Yaygınlık, Gelişme, Etki

EFFECTS OF THE PROLIFERATION OF SPORT ON DEVELOPMENT: A REVIEW

Abstract: The purpose in this article is to contribute to sports-based improvement/development by providing a conceptual overview, to provide clarity. The idea that sport is a means of development has led to a recent increase in national/international sports programs in this sense, aiming for mass development. Sports programs for development are an important tool for achieving socio-economic developmental goals of the individual and society beyond athletes, as well as a powerful factor that complements existing tools. On the one hand, there are those who know sport very well on a practical level but don't know how to talk about it, and on the other hand, there are those who know sport very poorly on a practical level but can talk about it. In the studies carried out; With a holistic approach to new and innovative thinking, sports are seen as an inseparable part of development and peace, therefore it is gaining more and more importance in local, national and international agendas, but the hegemonic aspects of these activities are also emphasized. The study was conducted with the literature review method in order to provide a descriptive/descriptive conceptual overview. It has been determined that national and international sports organizations and development-oriented sports programs contribute to the socio-economy of individuals, communities and countries at micro and macro levels.

Keywords: Sport, Proliferation, Development, Effect

¹**Adres:** Balıkesir Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Balıkesir, Türkiye

***Sorumlu Yazar:** numanalpay@gmail.com

Atıf: Alpay, N. (2021). Sporun Yaygınlaşmasının Gelişmeye Etkileri: Bir İnceleme. Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(1): 33-44.

GİRİŞ

Spor; kuralları kabul etmek, mağlup olma riski taşımak, disiplinli olmak, mükemmellik için çaba, sıkı çalışma, cesaret, kararlılık, dayanıklılık, azim ve sebat, kendi hakkındaki bilgi sahibi olmak, kendini kontrol etmek, sınırlarını tanımak, iradeli olmayı öğrenme, ufkunu genişletmek, merak, hoşgörü, dostluk ilişkileri ile çalışma, engelleri aşma, sosyalleşme özellikle de sağlıklı olmayı sağlamak gibi bireye ve topluma mütevazı pozitif reçeteler sunan bir olgudur. Avrupa Konseyi sporu, fiziksel olarak formda olmayı ve ruhsal sağlığı ifade etmek veya iyileştirmek, sosyal ilişkiler oluşturmak veya her düzeydeki rekabette sonuç elde etmek amaçlarıyla, rastlantısal veya organize katılım yoluyla gerçekleşen her türlü fiziksel faaliyet olarak tanımlamaktadır (Council of Europe, 2001). Bir başka tanıma göre ise spor, çeşitli içsel ve dışsal faktörlere dayalı olarak motive olan bireylerin, fiziksel güçlerini ya da karmaşık becerilerini kullanmasını içeren, kurumsallaşmış bir rekabet faaliyetidir (Coakley, 2001; 8). Genel anlamıyla 'kalkınma' ya da 'gelişme' kavramı, iktisadi, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda ilerleme sağlanması ve toplum refahının artması olarak tanımlanmaktadır. Gelişme ve kalkınma kavramları bazı kaynaklarda aynı anlamda kullanılmaktadır. Ancak gelişme daha kapsamlı, kapsayıcı bütün boyutlar ile ilerleme anlamındadır. Şöyle ki; Erbaş'a göre (2009:6) "Gelişme, toplumsal yaşamın tüm alanlarında insanın düşünsel ve yaratıcı yetilerinin ve toplumsal yaşam içinde özgürleşme sürecinin gerçekleşmesi için gerekli ortamın varlığı olarak tanımlanabilir Gelişmede asıl olan insanın ekonomik ve sosyal açıdan özgürleşimini sağlayacak bir yaşam standardını sağlayabilen bölüşüm ilişkisinin varlığıdır". Bunun yanında kalkınma ise; bulunan durumdan ya da bir önceki konumdan hareket ederek, değişime girmeyi öneren dinamik bir kavram olup, daha çok gelişimin maddi boyutunu açıklamaktadır. Bu bağlamda kalkınmanın üç boyutu vardır. Bunlar;

1. Ekonomik Kalkınma (Economic Development): İnsanların gereksinimi olan mal ve hizmetlerin gelişmiş bir ekonomik yapı içerisinde üretilmesiyle, insanların refah ve mutluluğu artacaktır.

2. Sosyal Kalkınma (Social Development): Sosyal yaşam koşullarının iyileştirilmesi için yapılan ve ağırlıklı olarak hizmet yönü ağır basan kalkınma konularıdır. Bunlar; sağlık, eğitim, altyapı, şehirleşme, çevre sorunları gibi konuları içermektedir.

3. İnsan Kalkınması (Human Development): Bireysel ve toplumsal olarak tüm insanların, sahip oldukları potansiyellerini kalkınma için kullanmaları ve ülkenin olumlu yönde gelişmesinde yapıcı rol oynamalarının sağlanmasıdır. İnsan kalkınmasında toplumun bireylerinin eğitilmesine büyük önem verilmektedir. (Oakley ve Gerforth, 1985). Bunlar; ekonomik, sosyal, siyasal, entelektüel, bilimsel ve bilişsel açıdan bireye ve topluma statü kazandırabilir. Bu bağlamda kalkınmanın niceliksel ve niteliksel değişim içerdiğini söyleyebiliriz.

Gelişme için spor (GiS), "toplum üzerinde pozitif bir etki yaratmak için sporun kullanılması" olarak tanımlanmıştır. Spor dünyası Birleşmiş Milletler (BM) sistemi için doğal bir ortaklık sunmuştur. Doğası gereği spor, katılımı ilgilidir,

kapsayıcılık ve yurttaşlık ile ilgilidir. Spor, bireyleri ve toplulukları bir araya getirir, ortak noktaları vurgular ve kültürel veya etnik bölümleri birbirine bağlar. Spor öğrenmek için bir forum sağlar disiplin, güven ve liderlik gibi beceriler, hoşgörü, iş birliği ve saygı gibi temel ilkelerin yanında öğretir; Spor, nasıl zafer kazanılın yanı sıra yenilgiyi yönetmek için çabanın değerini de öğretir. Birleşmiş Milletler (BM)'in (2003) 58/5 sayılı kararı kabul etmesinden bu yana, uluslararası toplumda spor kalkınma için önemli bir araç olmuştur. Kabulünün ilk yıllarında dünya çapında 295 kuruluş resmi olarak kalkınma ve barış için uluslararası spor platformuna kaydolmuştur. 2008 yılında kayıtlı kuruluşların sayısı neredeyse iki katına çıkmıştır. Spor ve kalkınma etrafında bu uluslararası hareket üzerine inşa edilen rol genellikle sporu sosyal müdahale, suç önleme ve risk azaltma amacıyla kullanma çabalarıyla bağlantılıdır (Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı ve Barış İçin Spor Görev Gücü, 2003). Birleşmiş Milletler 'de spor aracılığıyla hedeflere ulaşmak için sporun bu olumlu yönlerini vurgulanmıştır. Profesyonel spor, becerilerin doğru yöntemlerle iyileştirilmesine odaklanmanın ve sporu geliştirme uygulamalarının aksine gelişme için spor (GiS), son yıllarda hem teoride hem de uygulamada önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Gelişme için spor (GiS), ülkelere halk sağlığı üzerinde pozitif bir etki için sporun kullanımını, çocuklar, gençler ve yetişkinlerin sosyalleşmesi, dezavantajlıların topluma katılımı, ekonomik kalkınma ve kültürlerarası değişim ve uyumsuzluklar için çözüm önerileri sunmaktadır (Kidd, 2008; 377, Lyras ve Welty Peachey 2011, Schultenkorf, 2017). Gelişme için spor etkinliklerinin **Birleşmiş Milletler (BM, UN)** gündemine alınmasının kronolojisi;

1978 – UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü) Genel Konferansı, Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Şartı'nı kabul etti.

1997 – Avrupa Komisyonu Devlet ve Hükümet Başkanları, Amsterdam anlaşması müzakereleri sırasında spora özel ilgi gösteriyor. "Konferans, sporun sosyal önemini, özellikle de kimlik oluşturma ve insanları bir araya getirme rolünü vurgulamaktadır".

2001 – BM Genel Sekreteri Kofi Annan, BM kuruluşları ve spor sektörü arasındaki ilişkiler ağını geliştirmek için Sn. Adolf Ogi'yi (İsviçre Konfederasyonu eski Başkanı) Kalkınma ve Barış için Spor konusunda ilk Özel Danışman olarak atadı.

2002 – BM Genel Sekreteri, BM sistemi içinde sporu içeren faaliyetleri gözden geçirmek üzere BM Kuruluşlar Arası Kalkınma ve Barış için Spor Görev Gücü'nü toplar.

2003 – Birinci Uluslararası Spor ve Gelişim Konferansı, Magglingen, İsviçre. Konferans, spor federasyonları, hükümetler, BM ajansları, medya, sporcular, iş dünyası ve sivil toplumdan katılımcıların yer aldığı, Spor ve Kalkınma alanındaki ilk uluslararası, üst düzey etkinlikti.

2003 – İlk Sonraki Adım konferansı: 'Sporda ve Spor Yoluyla Gelişim Üzerine Uluslararası Uzman Toplantısı', Amsterdam, Hollanda. Magglingen konferans serisinden farklı bir düzeyde, 'sonraki adım konferansı', spor ve geliştirme alanındaki deneyimleri ve en iyi uygulamaları

paylaşmak için çoğunlukla taban düzeyindeki uygulayıcıları hedeflemek için kuruldu.

2004– Yuvarlak masa forumu: Kalkınma ve Barış için Sporun Gücünden Yararlanmak, Atina, Yunanistan. Yuvarlak masa forumu, Atina'daki 2004 Olimpiyat Oyunları sırasında ev sahipliği yaptı ve sporun kalkınma hedeflerine ulaşmadaki potansiyelini tartışmak üzere siyasi liderleri ve kalkınma uzmanlarını bir araya getirdi. Yuvarlak masa forumu, kalkınma ve barış için sporun kullanımı için yeni bir politika çerçevesi oluşturan Kalkınma ve Barış İçin Spor Uluslararası Çalışma Grubu'nun (SDPIWG) kurulmasının temel taşlarını oluşturdu.

2005 – Uluslararası Spor ve Beden Eğitimi Yılı (IYSPE) 2005, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından ilan edildi.

2005- Kalkınma ve Barış için Spor Uluslararası Çalışma Grubu (SDPIWG), 15 ülkeden Spor, Gençlik ve Kalkınma Bakanlıklarından temsilciler, BM kuruluşlarının müdürleri ve Kalkınma ve Barış için Spor alanındaki STK'lardan oluşur.

2005 – Spor ve Gelişim üzerine İkinci Magglingen Konferansı, Magglingen, İsviçre. Oku Eyleme Magglingen Çağrısı

2005 İkinci Sonraki Adım toplantısında, Livingstone, Zambiya

2005 – Commonwealth Spor Danışma Kurulu (CABOS) kuruldu.

2007 – Üçüncü konferans 'Next Step', Windhoek, Namibya. Sportanddev Yönlendirme Kurulunun açılış toplantısı Next Step konferansında yapıldı.

Temmuz 2007 – Avrupa Komisyonu, bir Spora İlişkin Beyaz Kitap, sporun uluslararası kalkınma politikasında bir gelişme aracı olarak kullanılmasını teşvik edeceğini belirtir. Ocak 2008 – IOC ve BM, BM hedeflerine ulaşmak için 'sporu kullanmak' genişletilmiş bir eylem çerçevesi üzerinde anlaştı.

2008 – BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon, Bay Adolf Ogi istifa ettikten sonra, Bay Wilfried Lemke'yi Kalkınma ve Barış için Spor konusunda yeni Özel Danışman olarak atadı. Temmuz 2008 – BM Genel Sekreteri Ban Ki-Moon, Kalkınma ve Barış için Spor üzerine bir güven fonu kurdu. 2009 –İsviçre, Lozan'da düzenlenen Kalkınma ve Barış için Spor üzerine ilk BM-IOC Forumu.

2010 – 2010 Dünya Kupasında FIFA'da Spor ve Gelişimin altını çiziyor

Mayıs 2011– İkinci BM-IOC Forumu, Cenevre, İsviçre'de düzenlendi

Kasım 2011 – Trinidad & Tobago'da düzenlenen dördüncü 'Sonraki Adım' konferansı.

2012 – Spor ve Geliştirme Uzmanları Toplantısı, İngiliz Milletler Topluluğu Sekreterliği'nde, İngiliz Milletler Topluluğu genelinde kullanılacak Kalkınma ve Barış için Spora ilişkin yönergeler geliştirmek üzere düzenlendi.

Haziran 2013 – Barış ve Gelişim için spor üzerine Üçüncü UN-IOC Forumu ABD, New York'ta düzenlendi. Forum, Birleşmiş Milletler Uluslararası Spor ve Fiziksel Aktivite Günü çağrısıyla sona erdi.

Ağustos 2013 – 67. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 6 Nisan'ın "Kalkınma ve Barış için Uluslararası Spor Günü" olarak kutlanacağını ilan etti.

Mayıs 2017- BM Genel Sekreteri António Guterres, Birleşmiş Milletler Kalkınma ve Barış için Spor Ofisi'nin (UNOSDP) kapandığını duyurdu (www.sportanddev.org).

Bu nedenle spor odaklı teoriler, bir alanın meşrulaştırılmasına yardımcı olmak için kritik öneme sahiptir, çünkü “spor iyi yönetildiğinde, prosedürler oluşturan endişeleri ayırt edici bir araçtır” (Welty, Schlenker, ve Hill, 2019; 11). Araştırmacılar, mikro sosyolojinin teorik ve metodolojik değerlerinin ve özellikle etkileşim ritüel teorisinin, gelişim için spor alanında önemli ilerlemeler sağladığını vurgulamışlardır. Spordan daha geniş kalkınma sonuçlarının elde edilmesi için bir kanal olduğu, bu bağlamda gelişim için spor (GiS) alanında yapılan araştırmalar, bu sonuçların altında yatan mekanizmaları, bağlamları tanımlamayı ve anlamayı giderek daha fazla önemsemektedir (Spaaij ve Schaillee, 2020; 2).

Son yıllarda, spor uygulamalarının geleneksel olmayan bir biçimde sosyal değişim için bir araç olarak kullanılmasına yönelik artan bir sosyal hareketlilik olmuştur ve geleneksel spor uygulamalarının yapamayacağı bir biçimde topluma bu mesajlarla ulaşmaktadırlar. Gelişim için spor (GiS) alanı son yıllarda gelişmiş ve dünya çapında kişisel ve toplumsal değişimi etkilemek için çalışan binlerce program oluşturmuştur. Genel olarak; halk sağlığı, dezavantajlılar, bölge ve ülkenin ekonomik kalkınması, çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin sosyalleşmesinde, kültürlerarası değişim ve uyuşmazlıkların çözümü teşvikinde olumlu bir etki için gelişim için spor (GiS) programları kullanılmaya başlanılmıştır. Birçok GiS programlarının hedefi örneğin; Hindistan, İsrail, İrlanda ve Kıbrıs gibi ülkelerde çatışmanın önlenmesi, barışın sağlanması, Afrika'da HIV ve yoksullukla mücadele, risk altındaki topluluklara çözüm önerileri gibi bir dizi program ve politikalar yönetim ve işlevleri, potansiyel olarak daha fazla insan odaklı programlardan oluşan sorunları çözmek için geleneksel spor uygulamalarının odak dönüşümü geliştirilmeye çalışılmaktadır. Örneğin, ABD'de faaliyet gösteren kâr amacı gütmeyen 22 kuruluş Street Soccer USA'yı (SSUSA) şehirler ve evsiz bireylerin hayatlarında olumlu değişiklikler yapmak yardımcı olmak için futbolu bir araç olarak kullanmaktadır (Lyras, 2007, Lyras, ve Welty, 2011; 320).

Aşağıda spor ve kalkınmayla ilgili devletler, devletler arası kuruluşlar, spor federasyonları ve sivil toplum ağlarına ilişkin örnekleri ve 'gelişim için spor' politikasını destekleyen kuruluşların bir listesi bulunmaktadır (www.sportanddev.org).

DEVLETLER

Avustralya

- Ulusal Spor ve Aktif Rekreasyon Politikası Çerçevesi (Avustralya Topluluğu, 2011)

Almanya

- Federal Spor Politikası (Federal İçişleri, İnşaat ve Toplum Bakanlığı)
- Kalkınma İçin İşbirliği Almanya sporu

Fransa

- Fransız Kalkınma Ajansı (AFD) spor ve kalkınma sayfası

Japonya

- Japonya Spor Ajansı
- Japonya Spor Konseyi
- Yarım için Spor

Güney Afrika

- Güney Afrika'da Oynama Şansı: Çocuğun Oyun Hakkı: Güney Afrika için Politika Özeti (A Chance to Play Güney Afrika, 2017)

Diğer

- Spor ve Kalkınma için Vaka Çalışmaları

Devletler Arası Kuruluşlar

İngiliz Milletler Topluluğu Sekreterliği

- İngiliz Milletler Topluluğunun Rolü, Kaynaklara ve Yayınlarla Bağlantılar Hakkında Bilgiler

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)

- Fiziksel Aktivite Küresel Eylem Planı (WHO, 2018)

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO)

- Kaliteli Beden Eğitimi: Politika Yapıcılar için Kılavuz (UNESCO, 2015)
- Hükümetlerarası Beden Eğitimi ve Spor Komitesi (CIGEPS)
- Kazan Eylem Planı (UNESCO, 2017)

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı

- BM DESA web sitesi
- 73. BM Genel Kurulu: Bildiriler ve sunumlar

Birleşmiş Milletler Mülteci Ajansı (UNHCR)

- Spor Programları Ve Ortaklıklar

Spor Federasyonları

FIFA

- FIFA Geliştirme

İngiliz Milletler Topluluğu Oyunları Federasyonu

- Dönüşüm 2022

UEFA

- Futbol ve Sosyal Sorumluluk programı
- UEFA Çocuklar Vakfı

Uluslararası Olimpik Komitesi

- Olimpizm Eylemde (IOC, 2013)
- Olimpiyat Gündemi 2020
- IOC ve BM işbirliği

Uluslararası Basketbol Federasyonu

- Uluslararası Basketbol Vakfı

Uluslararası Masa Tenisi Federasyonu

- ITTF Vakfı

Dünya; Ragbi

- Ragbide Kadınların Küresel Gelişimini Hızlandırmak 2017-25

Dünya; Tekvando

- Taekwondo İnsani Yardım Vakfı

Ağlar

Spor ve İnsan Hakları Merkezi

- Ağ Web Sitesi
- Uluslararası Spor ve Gelişim Platformu
- Vizyon, Misyon Ve Hedefler
- Uluslararası Sporda Çocukları Koruma Girişimi
- Sporda Çocuklar için Uluslararası Korumalar Gelişme için Spor Koalisyonu
- Koalisyon Hakkında Bilgi
- Spor ve Rekreasyon İttifakı

Burada önemli bir soru karşımıza çıkmaktadır “gelişme ve barış için sporda sosyal inovasyon için gerekli olan örgüt içi koşullar nelerdir? Özellikle, “Gelişme için Spor” (GiS)’da sosyal inovasyonun geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlayan örgüt içi koşullar hakkındaki bilgimizi geliştirerek, sosyal değişim çabaları için sporu kullanan kuruluşların sosyal etkisini artırmak için destek mekanizmaları ve kaynakların daha iyi/fazla tahsis edilmesi gerekmektedir. Toplu olarak spor yoluyla sosyal değişimi teşvik etmek için bu çabalar gelişme için spora (GiS) fon verenleri, spor yönetim organları, kurumsal ortaklar ve hükümetler tarafından kâr amacı gütmeyen kuruluşların yenilikçi yeni çözümler geliştirmelerini daha iyi sağlamaları için eğitim yoluyla yeteneklerin geliştirilmesine katkı verebilirler (Svensson, ve Mahoney, 2020; 13). Bu bağlamda bilim insanlarının “gelişme için spor”a (GiS) ilgileri 2000 ile 2013 yılları arasında yayımlanan makaleler oldukça fazla olup halen bilimsel dergilerde artarak yer almaya devam etmektedir, şöyle ki; En iyi 10 dergide yayımlanan makalelere baktığımızda; (Schulenkorf, Sherry ve Rowe, 2016; 29)

Journal Title Frequency Sport in Society 29
International Review for the Sociology of Sport 26
Sport Management Review 21
Journal of Sport Management 16
European Sport Management Quarterly 13
Physical Education and Sport 13
Third World Quarterly 12
International Journal of Sport Policy 10
Journal of Sport for Development 10
Sport Education and Society 10

Bununla birlikte bazı bilim insanları sporun olumlu sosyal değişimi teşvik etme etkinliğinin asgari düzeyde olduğunu öne sürmüşlerdir. Bu tezlerine dayanak olarak bilimsel kanıtların olmaması ve sporun sosyal değişim için nasıl çalışabileceğine dair teorik bir çerçeve, teori ve uygulama arasında önemli boşluklar olduğunu göstermektedirler. Lyras ve Welty’e, (2011; 320) göre burada amaç iki yönlüdür. İlk olarak, spor etkinliklerinin sosyal değişimi ve gelişmeyi en etkili şekilde nasıl teşvik edebileceğini göstermek için sporun teorik temelleri, ikincisi ise, gelişme için spor program önerilerini, biri küresel, diğeri yerel düzeyde olumlu sosyal değişimi teşvik etmek için sporu bir araç olarak kullanan iki spor etkinliğinin uygulamasının karşılaştırılmasıdır. Gelişimin daha kapsamlı ve kapsayıcı olduğunu belirtmiştik, bu bağlamda gelişme için spor (GiS) ‘un üç boyutu karşımıza çıkmaktadır. Bunlar;

1. Eğitim ve Spor
2. Sağlık ve Spor
3. Kalkınma ve Spor

Şimdi bunları yakından inceleyelim.

1. GENEL BİLGİLER

1.1 Eğitim ve Spor

Özellikle eğitim ve öğretim alanı, modern iktisadi hayat ve gündelik hayatın gereksinimlerine cevap verebilmek için gittikçe değişmiş, çeşitlenmiş ve genişlemiştir. Bu evrede okuma-yazmanın insandaki eşitlik ve özgürlük idealini kuvvetlendirerek genelleşmesi, bireyde kişilik, kimlik ve benlik saygısı oluşumu, genel kültür ve bilginin hemen hemen bütün toplum katmanlarında görünür olması oldukça önemli gelişmelerdir. Sosyal bilişsel teori, akış teorisi ve probleme dayalı öğrenme gibi gelişme için sporda gelişme için spor (GiS) eğitim bileşeni kapsamına girmiştir. Spor programları diğer etkenlerle bütünleştiğinde sosyal yenilenme ve değişimi teşvik edilebilir niteliktedir (Alpman, 1972; 23, Coalter, 2007). Eğitim, grup içi kabul ve iş birliğini vurgulayan, ayrımcılık kültürü sınırlamalara karşı ahlaki ve proaktif değerler geliştirmek yurttaşları teşvik etme gibi hedeflere ulaşmak için spor odaklı girişimler eğitimin bütünlüğü içerisinde kullanıldığında önemli bir araç haline gelebilmektedir. Bu nedenle, sosyal bilişsel teori çok kültürlü ortamlarda daha yararlı ve uygulanabilir bir metodoloji haline gelir. Çünkü öğretmenler arzu edilen tutum ve davranışları güçlendiren rol modeller olarak görülmektedir. Kültürler arası bir ortamda öğretmenler yeni bir etnik gruplar arası anlayış, dostluk ve iş birliği kültürünü modelleyebilirler. Ayrıca öğretmenler, kültürler arası etkileşim ve anlayış için yeni açıklamalar ve yeni 'hikayeler' sağladıkları için rehber olarak da görülebilirler. Yapılandırıcı pedagoji ve probleme dayalı öğrenme; olumlu sosyal değişimi en etkili şekilde teşvik edebilecek birincil yöntem ve faaliyetlerin 'akış deneyimleri' ve disiplinler arası müfredatları gösteren faaliyetler olduğunu ileri sürmektedir. Müfredatın disiplinler arası doğası gereği, katılımcılar spor yoluyla edindikleri bilgileri gerçek dünyaya aktarmalarına yardımcı olacak kalıcı öğrenme ortamları sağlayabilirler. Ayrıca, yararlı ve teşvik edici soyut bilgilerin nasıl somutlaştırılacağı hakkında bilgi edinilerek, bunlar teorik bilgiden oluşmayan, önemli deneyimlerden sentezlenen uygulamalardır (Giorgi, 2004; 78).

Görev odaklı ve kapsayıcı bir program oluşturarak, gençlerin ve öğretmenlerin ortak hedeflere ulaşmak için birlikte çalışmayı, kendi kendini ödüllendiren faaliyetlerde bulunmayı ve karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmak için teknolojiyi kullanmayı öğrenmelerine yardımcı olur. Problem çözme ve birlikte çalışma kültürü; gençlere ve öğretmenlere etnik köken, sosyoekonomik arka plan, inançlar ve cinsiyet konularından gereksiz yere etkilenmeden kendilerini ilgilendiren sorunlarla nasıl başa çıkacaklarını öğretebilir. Bu kapsamda yapılan araştırmalarda spor ve sportif oyunlar; strateji geliştirme, karşılaştıkları sorunlarla başa çıkma ve problem çözme becerileri kazanımında etkindir (Brown, 2000; 249, Alpaya, 2015; 2760).

Bu çalışmanın ana eksenini teşkil eden 'spor' ve 'spor kültürünün yaygınlaşmasının sonuçlarına etki eden husus, modern toplumda eğitimle biçimlenen insan anlayışıdır. Özellikle J.Locke ve J.Jack Rousseau'nun Emile adlı eserinde dile getirildiği üzere, *'insanın, eğitim yerinde eğitilen bir at gibi, kendisi için eğitilmesi gerekir; onu, bahçesindeki bir ağaç gibi, kendi tarzında yetiştirmelidir'* (Rousseau, 2009; 6). Rousseau'dan önce eğitim meselesini ele alan Locke ise, milletin geleceğinin

emanet edileceği en kıymetli kaynak olan çocuklara verilecek eğitim ve öğretime tabi tutulacak çocuklara, sportif becerilerin kazandırılmasının onlara kazandıracığı fiziki, psikolojik ve zihni nitelikleri birlikte ele almaktadır (Locke, 2004; 32). Bu bağlamda eğitim kavramına yakından bakalım; eğitim; "bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yolu ile ve kasıtlı olarak istendik değişiklik meydana getirme süreci" (Ertürk 1979; 12), eğitim; "bulunduğu toplumun siyasal, sosyol, ekonomik ve kültürel faktörlerinden etkilenerek biçim alır" (Oğuzkan, 1976; 11) tanımlamaları bir "Değer"i vurgulamaktadır.

Durkheim'in "Moral Education" adlı çalışmasına göre eğitimin sağlandığı üç önemli sosyal fayda vardır. Bunlar; ilki, sosyalleşmeyi sağlayarak fertte disiplin ruhunu işlemek ve hareketlerinin sınırlarını belirtmek, İkincisi, bir gruba dahil olmak, bağlanmayı gerektirmek ve son olarak da kontrollü, bilinçli bir otonom tavırla kendi geleceğini tayin edici özellikleri geliştirmek. (Erkal, 1987; 96). Bu bağlamda insanın bütünsel eğitimi temel amaç edinilmelidir. Genelde yaşanan değişme ve gelişmeler ışığında, spor kavramı ve kültürü gerek dünya ölçeğinde gerekse ülkeler bazında yaşanan siyasi, iktisadi veya ideolojik yapı ve olaylardan eşzamanlı olarak etkiler taşımaktadır. Bu süreçte, insanlık, kendine özgü spor kültürü de yaratarak bireyin bütünsel eğitimine katkı sağlamıştır. Bu katkı günümüzde daha çok sorgulama, yaratıcılık ve toplumsal gelişme çabası üzerine şekillenmektedir.

Sporun eğitiminin temel işlevini idealistler idealler çevresinde, zihinsel gelişim ve duygusal dengeyi sağlamak; realistler daha çok üretkenlik sağlayarak bireyi toplumsallaştırmak; pragmatistler bireye, yaşamda karşılaşacağı sorunları çözebilme becerileri kazandırmak; natüralistler bireyin doğaya uyumunu sağlamak, varoluşçular insanın kendi kendini yaratmasını (gerekli özellikleri geliştirme anlamında) ve özgür eylemde bulunmasını sağlamak, diyalektik materyalistler ise bireylere beden kültürü kazandırmak ve toplumsal kaynaşmayı sağlamak şeklinde açıklamaktadırlar (Demirhan, 2003; 97). Ortak idealleri paylaşmanın, kolektif düşünme ve savunuculuk alanlarına katılmanın sembolik süreci, spor-eğitim kurumsal bağının oluşturulmasının ilk aşamasıdır. Sporun bir araya getirme gücü ve görünürlüğü, eğitim ve kurumsal sektörler için sporu ilgi odağı yapmıştır. Bu sektörler; insanı savunmanın, korumanın ve hizmet etmenin sosyal ve eğitimsel bir değer olduğuna dair ortak inançlarını paylaşmaktadırlar (Kohe ve Collison, 2019; 23).

Sürekli değişen siyasi iklim, küresel kalkınma gündemleri, yerel halkın ve gelişmekte olan ülkelerin karşılaştığı zorlukların farkındalığının yanı sıra, kurumsal ve sosyal sorumluluklarını yerine getirmek için etki ve güç pozisyonlarında olanlar üzerinde artan baskılar, fikir alanlarında daha sıkı ilişkilerin kurulmasını hızlandırmaktadır. Örneğin; Futbolun eğitim ve sosyal etki için bir araç olarak uygulanması ve kullanılması tartışmasız spor-eğitim-kurumsal bağlantısı içindeki en karmaşık olanıdır, ancak dikkate değer bağlantı alanlarından biridir. 'Kalkınma' ve 'eğitim' şemsiyeleri altında, küresel, ulusal ve yerel bir arayış olarak futbol, vatandaşlık görevinin kavratılması ve eğitim fırsatlarının artırılması için rahatlıkla kullanılabilir.

1. 2 Sağlık ve Spor

Sağlık, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 'nün tanımına göre; sadece vücutta hastalık hali olmayışı değil, fiziksel ve sosyal açıdan insanın kendisini iyi hissetmesidir. Çağımızda düzenli spor ve sportif aktivitelerinin, yarışma, eğlence, gündelik hayat ve çalışma hayatında verimlilik ve üretkenlik gibi fiziksel yararları yanında, sağlıklı olma, iyi olma, hayattan zevk alma duygu- durum gibi tıbbi, psikolojik ve sosyolojik anlamda müspet boyutları vardır. İnsan hayatını çağımızda en çok etkisi altına alan obezite, korku, kaygı, stres, depresyon gibi psikolojik ve hareketsizlikten kaynaklanan sağlık sorunlarının tedavi edilmesinde hekimler tarafından düzenli olarak spor/egzersiz hareketleri önerilmektedir. Fiziksel hareketsizlikten kaynaklanan hastalık yükünün etkisi küresel ölçekte giderek daha fazla artmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, fiziksel aktiviteyi arttırmaya odaklanarak bulaşıcı olmayan hastalık kontrolünün sağlanması ile olası ekonomik yüklerden kurtulmayı da amaçlamaktadırlar. Bu bağlam da sosyo-ekonomik alanda hızlı değişim gösterip gelişmekte olan ülkelerin kentleşme, işgücü yapısı ve yaşam tarzı kalıpları üzerinde fiziksel aktivitenin derin etkileri olduğu bir gerçektir (Crespo, vd.,1999; 1824, Adrian, vd, 2011; 38). Fiziksel aktivite ve sağlık konusundaki araştırma ilgisi 1950'lere kadar uzansa da fiziksel aktivitenin sağlığa faydalarına ilişkin bilimsel veriler büyük ölçüde 1980'ler ve 1990'larda gerçekleşmiştir. Sağlıklı bir yaşam tarzının parçası olarak spor ve fiziksel aktivitenin olumlu etkilerine dair çok sayıda bilimsel bulgu vardır. Düzenli fiziksel aktivitenin özellikle kardiyovasküler hastalık, diyabet, kanser, hipertansiyon, obezite, depresyon ve osteoporoz dahil olmak üzere çeşitli kronik hastalıkların önlenmesinde doğrudan etkileri neredeyse tartışılmazdır.

Çağdaş yaklaşımlar sağlığı; insanın fiziksel uygunluk, psikolojik ve sosyal iyilik ya da iyi olma hali olarak tanımlar. Sistemli ve programlı bir şekilde uygulanan bedensel etkinliklerin neticede bireyin bedensel anlamda birtakım rahatsızlıklarıyla ilgili algılamasının olumlu yönde değişmesi ve buna paralel olarak kendisini fiziksel açıdan iyi ve sağlıklı hissetmesi, fiziksel iyi olma haline yönelik etkinin bir göstergesidir. Zira pek çok bilimsel araştırmanın neticesi, bu durumu doğrular niteliktedir (İkizler, 2000;3). Bu bağlamda sporun veya fiziksel aktivitelerin bütün toplumsal kesimler için sağladığı yararları saymaya gerek yoktur. Zira bunlar herkes tarafından bilinen ve kabul edilen bilgi haline gelmiştir. Ancak sporun sağlık üzerindeki amacına yönelik etkileri koruyucu ve tedavi edici olmak üzere iki farklı düzlemde ele alınmaktadır. Bunlardan ilki, insan sağlığını olumsuz bir durum olmadan, sağlığa zarar verici hususların oluşmasını önlemektir. Örneğin, düzensiz beslenme, hareketsizlikten kaynaklanan hastalıklar (Bailey, ve ark 1989, Srath, ve vd. 2000; 467), gençlerin zararlı alışkanlıklardan uzak durmaları için bilgilendirilmeleri ve spora yönlendirilmeleri, dolayısıyla uzun vadede gençlerin karşısına sağlık problemi olarak ortaya çıkmadan önlenmesi sağlanabilmektedir. İkincisine gelince, o da bireylerin belirli hastalıklara yatkınlığın ya da bu hastalığa ait belirtilerin erken tanı ile önlenmesi ve bu olumsuzluğu ortadan kaldırıcı sportif egzersiz uygulamaları ve aktivitelerin hayata geçirilmesi sürecidir (İkizler,2000;4). Ayrıca çağımızın hastalığı olan obezite sorunu olan gençlerin spor ve egzersize yönlendirilerek, aşırı kiloya bağlı olarak ortaya çıkan kardiyovasküler riskler ve hareket etme kısıtlılığı ortadan

kaldırılabilir, ya da uzun vadede bireylerin böyle bir sorunu yaşamalarının önüne geçilebilir (Donges ve Duffield,2012; 506, Dietz, Hoffmann, Lachtermann, Simon, 2012; 551). Bugün tıbbi anlamda sağlıkla ilgili pek çok problemin, insanların bilinçlenmesi ve alışkanlık haline gelmiş yanlış davranışın değiştirilmesine bağlı olarak ortadan kalkması mümkündür. Zaten kamu otoritesi ve sivil toplum örgütleri, bu konuda alınması gereken tedbirleri eş güdüm içinde tespit ederek kamuoyunu bilinçlendirmekte, devlet ve aileler öngörülen tedbirleri uygulamaya koymaktadır. 980-1037 yılları arasında yaşamını, akli ve mantığı rehber edinerek sürdürmüş büyük Türk filozofu, tıp bilgini, bilimsel yapıtlarında beden eğitimi ve sporun savunucusu, İbn-i Sina "El Kanun Fit Tıp" adlı eserinin 4. bölümün konusu ise hıfzıssıhha ve koruyucu hekimlik, spor ve aktivitelerle bazı hastalıkların tedavi yöntemleridir (Sarıalp, 1990; 14-15). IYSPE 2005, paydaşlara 'herkes için spor' kavramı hakkında farkındalık yaratmayı amaçlayarak devletlere, sağlık bilincini, başarı ruhunu ve kolektif değerleri sağlamlaştırmak, kültürel köprüyü oluşturmak için gelişme programlarını ve politikalarını ilerletirken sporu sadece elit sporcular için değil, "herkes için spor" u teşvik etmeli ve modern toplumda herkes için erişilebilir olmalıdır vurgusunu yapmıştır. IYSPE 2005, eğitim, sağlık, gelişme ve barışı teşvik etmek için spor ve beden eğitimi kullanmaya odaklanmış ve bu nedenle herkesin erişebileceği spor ve beden eğitimi programlarını teşvik etmeye yoğunlaşmış olsa da sporun rekabetçi rolü göz ardı edilmemelidir. IYSPE 2005, profesyonel ve elit spor ile "herkes için spor"un tanıtımı arasındaki kritik bağlantıyı ortaya çıkarmada etkili olmuştur. Spor ve beden eğitimi, halk sağlığının iyileştirilmesinde önemli bir rol oynadığı yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir (Beutler, 2008; 359).

Avrupa'da obezite hızla artmaktadır; obezite yaygınlığı 1980'lerden bu yana üç katına çıkmıştır. Obezitenin bu derecede yüksek yaygınlığı Avrupa'da her yıl yaklaşık olarak 1 milyon ölüm ve 12 milyon yaşamın sağlığını olumsuz etkilemektedir. Aşırı kilo ve obezite aşırı enerji tüketiminin veya sınırlı enerji harcamasının bir sonucu olduğundan, diyet alımındaki veya fiziksel aktivitedeki farklılıkların yanı sıra aşırı kiloya ve obeziteye sosyoekonomik eşitsizliklerinde etkisi bulunmaktadır. Avrupa'da sosyoekonomik eşitsizliklerin yönü, bir dereceye kadar Avrupa Bölgesi ve sosyoekonomik göstergelere göre fiziksel aktivite düzeyinde önemli ölçüde farklılık göstermektedir (Beenackers, vd. 2012).

ABD'li yetişkinler arasında fiziksel hareketsizlik yaygınlığı %23 ve boş zamanlarında aktif olmadıklarını bildiren erkeklerden (%17) daha fazla kadın (%28) bulunmuştur. Buna ek olarak, hareketsizlik, daha az eğitilmiş, yoksulluk sınırının altında yaşayan, 20.000 doların altında geliri olan hanelerde yaşayan ve emekli olan kişiler gibi sosyal sınıfta daha yaygındır. Her sosyal sınıf kategorisinde, kadınlarda erkeklerden daha yüksek oranda fiziksel hareketsizlik yaygınlığı saptanmıştır (Kohe ve Collison, 2019; 99).

1.3 Kalkınma ve Spor

Yaşanan endüstriyel devrimler ülkelerin gelişmişlik düzeyini etkilemiş olup getirdiği yeniliklerle birçok sosyo-ekonomik gelişmelere/değişimlere neden olmuştur. Bu süreçte keşfedilen değişimlerden biri de spor ekonomisi olmuştur. Sporun ulusal ve uluslararası ekonominin

büyümesine ve gelişmesine önemli ve büyük katkılar sağladığı bir gerçektir. Olimpiyatlar gibi büyük organizasyonlar, Dünya, Avrupa, Kıtasal şampiyonalar, yerel ligler/müsabakalar sadece iş alanı sağlamanın dışında, doğrudan veya dolaylı olarak diğer ekonomik unsurları da etkilemektedir. Spor organizasyonlarının öne çıkan en önemli özelliklerinden biri, bu organizasyonları düzenleyen ülkelerde istihdam ve ulusal gelire katkılarıyla ekonomik fayda sağlamasıdır. Bu bağlamda doğrudan etkilemiş olduğu sporun üretimi ve tüketimi ile kendine ait bir endüstrisi olduğu ve bu endüstrinin ulusal ve uluslararası boyutları olduğu, etki alanının ise her geçen gün küresel ölçekte büyüdüğünü yapılan spor ekonomisi araştırmalarında görmekteyiz. Öyle ki küresel markalar dünyanın her noktasında yapılan spor organizasyonları ve yaratılan spor ikonları sayesinde bilinir/tanınırlı olmuştur. Bir de dolaylı etkilediği sektörler vardır. Bunlar; Eğlence, medya, müşterek bahis, spor malzemeleri, iletişim, ulaşım ve turizm sektörleri, dolaylı ve doğrudan spor endüstrisindeki gelişmelere katılmaktadır. Ayrıca, dünyada pek çok medya kuruluşu hiç de küçümsenemeyecek bütçelerle spor endüstrisi ile yakından ilgilenmeye başlamış olup şu anda da en çok katkı bu sektörden sağlanmaktadır.

Sporun ekonomik etkisine parasal olarak baktığımızda net rakamlara ulaşmanın zor olduğu bununda spor endüstrisi multidisipliner bir endüstriye sahip olması nedeniyle takibinin ve ölçümünün yapılmasının güçlüğüdür. Örneğin İngiltere’de; 2000 yılında spor endüstrisiyle devlete 5,5 milyar pound vergi aktarıldığı, 401.800 kişiye istihdam sağlandığı ve 9,4 milyar pound kadar da gelir sağladığı belirtilmektedir. İngiltere’de hane halkları yaklaşık olarak 11 milyar pound harcamayı sporla ilgili ürünler ve aktiviteler için yapmışlar, sporla ilgili yatırımlar ise 2000 yılında 870 milyon pound olduğu (Hall ve Phillips, 2003; 1199), merkezi hükümet bütçelerinden spora ayrılan bütçe İsviçre’de 38.4 Milyon dolar, İsveç’te 47 Milyon dolar, İtalya’da 100.6 Milyon dolar, Fransa’da 133 Milyon dolar, toplam spor finansmanında merkezi yönetim bütçesinin payı İsviçre’de %0.4, Almanya’da %0.6, Fransa’da %8.9, Portekiz’de ise %9.9 olmuştur. İngiltere’de spor ekonomisinin GSMH’ye katkısı %2 olup, bu da İngiltere’de tarımın GSMH’ye katkısının üç katıdır. Spor endüstrisinin gelişimini gösteren bir diğer gösterge de spor endüstrisinde 5 milyon kişinin istihdam edilmesidir. Ayrıca 2000 yılında dünyada sponsorluk için 25 milyar dolar harcanmış ve bu harcamaların %68’i spor alanında yapılmıştır (Andreff, 2000; 189). Bu süreçte Dünya dijital oyun piyasasında 2017 yılında elde edilen gelir 109 milyar dolar olmuştur. 2012 yılında elde edilen yaklaşık olarak 70 milyar dolara göre dijital oyun piyasasından elde edilen gelir son beş yılda %56 artış göstermiştir. e-Sporun paydaşları olarak ifade edilebilecek oyun üreticileri ve yayımcıları, takım sahipleri ve oyuncular, sponsor firmalar, organizatörler, koçlar, izleyiciler ve menajerler ile bir endüstri haline geldiği söylenebilir (Yükçü ve Kaplanoğlu, 2018; 541). Yeni bir sektör olan “e-Spor, insanların bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak zihinsel ve fiziksel kabiliyetlerini geliştirdikleri spor faaliyetleri alanlarıdır” (Wagner, 2006: 3). Bahis kuruluşlarından elde edilen gelirler, spor yatırımları dışında birçok alan için kaynak teşkil etmektedir. İnternetin gelişimiyle spor bahsi oynatan sitelerde de bir artış olmuştur, online bahis oynatan BetonSports.com’un yöneticisi David Carruthers, kendilerinin Kostarika, Antigua, Dominik Cumhuriyeti ve İngiltere’den alınmış

lisansları olduğunu ifade etmektedir. Sadece BetonSports.com’un kayıtlı 1,2 milyon Amerikalı kullanıcısı bulunmakta ve bu site aracılığıyla çoğu ABD’den olmak üzere Kuzey Amerika’dan yıllık ortalama 33 milyon adet bahis oynadığı kaydedilmektedir (www.hurriyetim.com). FIFA 2002 Dünya Kupası’nı düzenleyen Japonya (4,4 milyar dolar) ve Güney Kore (2,9 milyar dolar) kupa için toplam 7,3 milyar dolar harcamışlardır. Ekonomistler, bu harcamaların ilgili iki ülke ekonomisinin düzeltilmesine yönelik olarak yapıldığını ifade etmektedir. Yapılan bu harcamalar 600.000 kişiye iş imkânı sağlamıştır. Dünya Futbol Kupası gelirlerinden 2002 ve 2006 dünya kupası ev sahipleri Güney Kore’ye 140 milyon dolar, Japonya’ya 46 milyon dolar, Almanya organizasyon komitesine ise 92,2 milyon dolar kaldığı ifade edilmiştir. Hatta kupa geliri yanında tüm diğer gelirlerle birlikte 1994 yılında ev sahipliği yapan Amerika’ya 4 milyar dolar ek gelir sağlandığı öne sürülmüştür, bir danışmanlık şirketi ise Güney Afrika’nın bu etkinlik sonucunda 6,6 milyar dolar gelir elde ettiğini ifade etmiştir. Adını Afrika kıtasının güneyine uzanmasından alan yaklaşık 50 milyonluk nüfusa sahip ve gelişmekte olan ülkeler sınıfında bulunan Güney Afrika, ev sahipliği yaptığı dünya kupası maçlarına 2004 yılında hazırlıklara başlamıştır. Nüfusun %40’ı yoksulluk sınırında bulunmasına rağmen yaklaşık 1,2 milyar dolar stadyum inşaatı harcamalarına, 960 milyon dolara yakın alt yapı harcamalarına bütçe ayrılmıştır. Güney Afrika sadece stadyum inşaatı için 1,75 milyar dolar harcamış ayrıca bu ayrılan bütçeye yapılan ilavelerle 2,5 milyar dolara ulaşmıştır. FIFA ise organizasyon için yapılacak 1,2 milyar dolar harcamanın 700 milyon dolarını Güney Afrika’da yapacağını taahhüt etmiştir. 328 milyar dolar GSMH ve kişi başına 6.650 dolar gelire sahip olan Güney Afrika, kupa döneminde ekonomisinde %2,8 büyüme sağlamıştır. Dünya kupasının etkisiyle ekonomisinin tahminen %3,5 büyüdüğü, %24’lerde olan işsizlik oranının da organizasyonun etkisiyle düştüğü ifade edilmektedir (Yıldırım,2012). Örneğin; Amerika Birleşik Devletleri’nde 1999 yılında gerçekleştirilen Ulusal Amerikan Futbol Ligi (NFL) şampiyonluk müsabakası “SuperBowl” 400 milyon dolar, Amerikan Baseball 1. Liginde 1999 yılında gerçekleştirilen „All Star“ müsabakası 75 milyon dolar kazanç ile ekonomik anlamda ciddi bir getiri oluşturmuştur. Ayrıca, 1998 yılında gerçekleştirilen “Basketball Final Four” müsabakalarının 110 milyon dolar getiri oluşturduğu ifade edilmiştir. İngiltere’de gerçekleştirilen, “Euro 96” müsabakalarının getirileri incelendiğinde, 280.000 müsabaka seyircisi, ziyaretçisi veya gazetecisinin 120 milyon sterlin harcama yaptığı ifade edilerek bunun ciddi bir getiri olduğu belirtilmiştir. Elde edilen bu neticelerden, düzenlenen ulusal spor organizasyonlarının ülke için ciddi ekonomik getiriler oluşturabileceği söylenebilir (Doğu, 2006). Bir başka örnekte ise; Formula-1 Ferrari Başkanı Lucadi Monteze-molo “Formula-1 yarışları için bu öyle bir spor ki gittiği yeri zengin yapıyor” diye açıklama yapmıştır. Yarış tarihlerinde en çok restoran, bar, konaklama, ulaşım, akaryakıt istasyonları, eczaneler, fotoğraf stüdyoları, hediyelik eşya satıcıları, gece kulüpleri ve seyahat acenteleri hareketlenmektedir. Amerikan IN Context firmasının 11 Avrupa ülkesini kapsayan araştırmasına göre, yarışları bilet alarak tribünden izleyen seyirci sayısı 2 milyon 100 bin ve yüzde 70’i başka ülkelerden gelmektedir. 133’ü canlı olmak üzere 203 ülkede televizyondan yayınlanan yarışları 1,5 milyar kişi izlemektedir. F1’ de sezonluk olarak alınan reklamların maliyetiyse 10 ila 25 milyon dolar arasında değişmektedir. En gelişmiş Formula 1 pistlerinden biri

Malezya'da dır, 1999 yılında devlet desteği ile 80 milyon dolara mal edilen pist, yarışların yapıldığı ilk yılda 125 milyon dolar döviz girdisi sağlanmıştır. 1997 yılında yapılan yarışların Fransa ekonomisine katkısıysa 50 milyon dolardır. Yarışların ikinci kez aynı şehirlerde yapılması geliri %9 artırmaktadır (Mavi, 2002). Başka bir ekonomik kaynak olan spor, turizm gelirlerini direkt ve dolaylı olarak arttırabilmek için önemli araçtır. Journal of Sport Tourism'de yayınlanan bir makaleye göre; spor turizminden elde edilen gelirler, dünyadaki toplam turizm aktivitesinin yüzde 32'sini oluşturmaktadır. Kentlerin ekonomisi ve çevresi turizm ile ilgili temel endüstriler büyük etkinliklerden faydalanır. Ekonomik getirilerin yanı sıra Olimpiyat oyunları, Dünya Futbol Kupası, Avrupa Futbol Kupası, ekonomik forumlar, Formula-1 yarışları, festivaller, World Expo vb. dönemsel turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin dolaylı katkıları, ev sahipliği yapan kentler için önemli kalıcı yatırımlara neden olması açısından önemlidir (Saatçioğlu, 2013).

Spor ekonomisindeki tüm gelişim göstergeleri bu dalın, önu açık bir bilim dalı olacağını göstermektedir. Spor ekonomisi, ekonomi bilimlerinin uygulamalı bir disiplindir ve spor bilimlerinin teori alanı ile spor ve iktisat arasındaki bağı oluşturmaktadır. Spor ekonomisi yeni ve genç bir bilim dalı olarak hızla gelişmektedir. Sporun büyük bir endüstri haline gelmesi, endüstriye yapılan yatırımlar, yalnızca kulüpler ve sporcularla sınırlı değildir, dolaylı etkilediği sektörler belki de doğrudan etki eden sektörlerin yaptığı katkıyı geçmiştir. Bir başka dolaylı etkisi ise gelişimin sürekliliğini sağlayan sektör "insan kaynakları" yani spor sayesinde meslek sahibi olmuş bu alanda sosyo-egitim düzeyi yüksek nitelikli-sağlıklı insan kitesidir. Gelişim ve kalkınmanın temel itici gücü olan "insan" üzerinde önemle durmamız gerekir. Neden mi? Bu bağlamda bireylerin sosyalleşmesi, sağlıklı ve üretken insanlara dönüştürülmesi için spor mükemmel bir araçtır. Bu bireysel sosyalleşme ve gelişme süreçleri, bir şekilde çoğu için mevcut olan temel kaynaklardan ve sosyal desteklerden yoksun gençler için özellikle önemli olarak görülmektedir. Gerçekten de spor temelli gelişim programları genellikle bu tür "risk altındaki" topluluklara ve nüfuslara yöneliktir "**Gelişmede sporun rolü**", dünya çapında spor çevrelerinde hem hayranlık uyandırmış hem de sihirli bir kavram haline dönüşmüştür. Özetlemek gerekirse, birçok spor temelli kalkınma girişiminin, sosyal müdahale ve değişim için övgüye değer idealler ve hedeflerle gerçekleştirildiğini açıkça belirtelim. Spor uygulayıcıları, idealler ve hedeflere ulaşmak için tasarlanmış spor programları ve eğitim girişimleri oluşturarak kalkınmanın gerekliliğine inanıyorlar. Daha geniş gelişim hedeflerine ulaşılacaksa, spor programlarının özellikleri ne olursa olsun diğer spor dışı programlar ve yatırımlarla birleştirilmesi gerektiğidir. (Hartmann, ve Kwauk, 2011; 286).

Bunun yanında Gelişme için spor (GiS) projesi kapsamında önemli kararlar alınmıştır. Birleşmiş Milletler (BM), sporun kalkınma sonucu ortaya çıkan bir ürün değil, aksine kalkınmanın itici bir gücü olduğunu savunmaktadır ve sporu, Milenyum Kalkınma Hedeflerine hizmet eden bir araç olarak görmektedir (United Nations, 2012a; United Nations, 2012b.), Ayrıca Avrupa Parlamentosu, 2005 yılında spor ve gelişme konusunda bir karar almış bu kararda 2005 yılının BM tarafından "Spor ve Beden Eğitimi Uluslararası Yılı" ilan edilmesinden duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.

Parlamento, sporun sosyal ve eğitime ilişkin işlevlerinin yanı sıra iş birliği, hoşgörü, dayanışma gibi değerlerin geliştirilmesine yaptığı katkıyı vurgulamıştır. IYSPE 2005'teki bir dizi konferans ve etkinlik sayesinde, spor ve beden eğitimi çeşitli paydaşların gündemine açıkça yerleştiren etkileyici bir dinamik oluşturmuştur. Ülke düzeyindeki anma etkinlikleri, dünya çapında büyüyen bir devlet, topluluk ve birey ağıının, spor ve beden eğitiminin; eğitim, sağlık, kalkınma ve barışa katkıda bulunmadaki hayati rolünün farkında olmasını sağlamıştır. (European Parliament, 2005). 'Eğitim, Sağlık, Kalkınma ve Barışı Teşvik Bir Araç Olarak Spor'. Çözüm 59/10, 27 Ekim 2004 tarihinde Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir. (Beutler, 2008; 361).

Birleşmiş Milletler 'in ana akım çalışmalarında spor;

- Birleşmiş Milletler içinde Kalkınma ve barış ortaklıkları için sporu teşvik etmek için stratejik bir yaklaşım geliştirmek;

- Sporun Birleşmiş Milletler stratejik planlama araçlarına daha iyi entegre etmek için sporu Birleşmiş Milletler koordinasyon mekanizmalarına dahil etmek;

- Sporun iletişim ve sosyal seferberlik amacıyla kullanmanın yollarını aramak

-

Küreselleşen dünyada sporun rolü azımsanamayacak kadar büyüktür. Birleşmiş Milletler, devletlerin ve toplulukların sporun olumlu yönlerini kullanmalarına ve onları koordineli bir şekilde yönlendirmelerine yardımcı olma yeteneğine sahip olduğunu, spor ve beden eğitimi, halk sağlığının iyileştirilmesinde önemli bir rol oynadığı ve evrensel bir dil olarak sporun sosyal, dini, ırksal ve cinsiyet ayrımlarını ortadan kaldırdığı, dolayısıyla kalıcı barışa katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Ünlü bir sporunun dünyanın herhangi bir ülkesine yaptığı ziyaretin genel olarak herhangi bir siyasi figürden daha fazla medyada yer alması ve kamuoyu desteği yarattığı durumlarda görüldüğü gibi, spor seferberlik ve savunma için de güçlü bir araçtır. Bu nedenlerle, Birleşmiş Milletler giderek artan bir şekilde iyi niyet elçileri yolu ile sivil topluma ulaşmak, HIV/AIDS, yaşam becerileri ve çevre gibi önemli mesajları harekete geçirmek ve iletmek için ünlü sporcuları sözcü olarak atamıştır.

Spor programları, sporcuların ötesinde, sosyal, ekonomik ve gelişimsel hedeflere ulaşmak için önemli bir araçtır. Spor, mevcut programları tamamlayıcı olabilecek güçlü bir kesişendir. Spor ve beden eğitimi disiplin ve liderlik gibi becerileri öğrenmek için bir forum sağlar ve hoşgörü, dayanışma, iş birliği ve saygı gibi bir demokraside önemli olan temel ilkeleri aktarır.

Gelişme için sporun ve fiziksel aktivitenin içerdiği katkılara bakacak olursak;

- Halk sağlığı ve hastalıkların önlenmesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmak;
- Daha uyumlu ve sürdürülebilir topluluk gelişimi geliştirmek;
- Anti-sosyal davranış ve suç korkusuyla mücadele;
- Gençlerin hayata mümkün olan en iyi şekilde başlamalarını sağlamak;
- Ekonomik canlılık ve işgücü gelişimi;

- Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için önemli bir unsur;
- Kaliteli bir eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak eğitim standartlarını yükseltmek;
- Özellikle kadınların ve kız çocuklarının bireysel olarak güçlendirilmesi;
- Cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi;
- Ayrımcılıkla mücadele;
- Dezavantajla mücadele;
- Sosyal bütünleşme ve sosyal sermayenin gelişimi;
- Çatışma önleme/çözme ve barış inşası;
- Rehabilitasyon ve yeniden entegrasyon;
- Kalıcı barışa katkıda bulunmak;
- İletişim ve sosyal seferberlik;
- İnsan haklarını korumak. (Beutler, 2008;363).

Gelişme için spor organizasyonları, sosyal hizmet ajansları, spor kulüpleri, hayır kurumları ve vakıflar bağımsız olarak çalışabilir veya ulusal bir ortak/şemsiye kuruluşa bağlı olabilirler. Bununla birlikte, herhangi bir yapısal varyasyondan bağımsız olarak, yerel sorunları ele alarak yerel toplulukları iyileştirme misyonunu paylaşırlar. Bu nedenle, mevcut çalışmada tanıtılan ve daha fazla doğrulanmış kapasitenin kritik unsurlarını kapasite oluşturma çabalarını yönlendirmek için bir çerçeve olarak kabul ederek, yerli Gelişme için spor kuruluşları ve kilit paydaşları, topluluklarında olumlu sosyal değişim için spora yönelik çabaları desteklemek için daha iyi konumlandırılabilir (Clutterbuck, ve Doherty, 2019; 24). Spor yoluyla gelişmenin yayılmasına ilişkin bu bakış açısı, uluslararası gelişme için bir araç olarak sporun çağdaş popüleritesi için pratik çıkarımlara sahiptir. Bu perspektiften, etkili bir spor yoluyla gelişme programı, toplulukların kendi sağlıklı ve olumlu gelişme versiyonlarını hayata geçirmeleri için basitçe sosyal alan sağlayan programdır (Guest, A. M. (2009; 1338).

2. YÖNTEM

Bu çalışma, spor temelli gelişmeye/kalkınmaya tanımlayıcı/betimleyici kavramsal genel bir bakış açısıyla literatür tarama ve uygulamalı araştırmalar üzerinden boylamsal çalışmalar baz alınarak yapılmıştır.

3. BULGULAR

'Eğitim, Sağlık, Kalkınma ve Barışı Teşvik için Bir Araç Olarak Spor'. Çözüm 59/10, 27 Ekim 2004 tarihinde BM Genel Kurul tarafından kabul edilmiştir. (Beutler, 2008; 367). Ayrıca **Spor ve Kalkınma Platformu'nda bu 'hareketin ölçeği' olarak uluslararası 166 kuruluşun listlendiği belirtilmektedir (Kidd, 2008), Yapılan literatür taramalarında ise Olimpiyatlar gibi büyük organizasyonlar, Dünya, Avrupa, Kıtasal şampiyonalar, yerel ligler/müsabakalar, e-Spor ve bahisler yoluyla sadece iş alanı sağlamanın dışında, doğrudan veya dolaylı olarak milyarlarca USA doları parasal/ekonomik katkısı olduğu ifade edilmektedir (Saatçioğlu, 2013). Katılım üzerindeki önemli etkilerden biri ise sosyo-ekonomik durumdur. Gelişme için spor projeleri etkinliklerine katılan insanlara sağlıklı olma bilincinin kavratılması, mesleki eğitilmelere tabi tutulmaları ve meslek sahibi olmaları sağlanarak kalıcı etki üretildiğidir (Eime, 2015). Bu olumlu etkilerinin yanında gelişme için spor projeleri küresel**

şirketler tarafından pazar olarak görülmesi ve emperyalist amaçlı kullanıma bağlı uygulayıcı kaynaklı riskler taşımaktadır.

4. TARTIŞMA

Gelişme için spor (GiS) etkinlikleriyle bireylerin, toplulukların ve ülkelerin sosyo-ekonomisine mikro ve makro ölçekte pozitif katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Küresel ölçekte büyük organizasyonlar Olimpiyatlar, Dünya ve Avrupa Şampiyonlukları, yerel ölçekte müsabakalar/yarışmalar, turnuvalar, oyunlar gibi etkenlerin yanında medya sektörünün büyük bütçelerle işin içine girmesi, girişimcileri ön plana çıkarmış ve önemli miktarda finans hareketlerinin olması bu sektörü daha da cazip hale getirmiştir. Ayrıca bu organizasyonlarda sporcular tarafından elde edilen madalyalar/başarılar ülkelere dünya çapında prestij sağlayarak bu kazanımları taçlandırmaktadır. Bu bağlamda medyanın da etkisiyle oluşturulan kitlesel ilgi sporu çok bileşenli/maksatlı kârlı bir yatırım aracına dönüştürmüştür.

Tartışmak ve vurgulamak istediğimiz gelişimde sporun baskın rolü ile ilgilidir. Bu baskın idealin iki özel yönü vardır; Biri, sporun kalkınma uygulama ve pratiğindeki varsayımsal rolü diğeri ise, sosyal yaşamın normatif vizyonunu, sosyal değişimi ve bu vizyona bağlı statükoyu içerir. Sporun rolü; birçok spor temelli kalkınma girişiminin uygulamaya ve uygulama noktası önerisinin sporun olumlu, prososyal gücü hakkında son derece idealize edilmiş inançlara sahip olduğu kabulünden başlar. Özetle, sadece bir tür girişime veya bir spor programına sahip olmanın otomatik kazancı olarak sosyalleşme, eğitim ve gelişim hedeflerine etki edip çözüm üretebileceği varsayılmaktadır (Kidd, 2008; 377, Lyras ve Welty Peachey 2011, Schulenkorf, 2017). Spor yoluyla olumlu prososyal gelişim sonuçların elde edilme başarısı; spor etkinliğinin organize edildiği ve yönlendirildiği noktalar, sporla uyum içinde yürütülmesi gereken diğer programlar ve bu tür girişimlere ayrılan kaynaklar gibi birçok faktöre bağlıdır. Eğer spor gelişimde üretken bir etkiye sahip olacaksa ki bunu yapabilir, o zaman spor programları bunları başarmak için sistematik yöntemlerle organize edilmeli ve yapılandırılmalıdır. Ayrıca gelişme için spor söylemlerinde spor merkezli sınırlı bakış açısı yerine araştırma ve değerlendirmelerle 'yeniden tanımlamayla' uluslararası örgütlerin ve lobilerin meşrulaştırılmasından ziyade yerel programların geliştirilmesi savunulmalıdır. Bu bağlamda yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde spor organizasyonları, devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında ortaklıklar için daha güçlü iş birliğine ve eşgüdümlü stratejilere ihtiyaç vardır (Kohe ve Collison, 2019; 123). Bir araç olarak spor, birçok kültürel topluluktaki insanları periyodik bir etkinin altına alabilen kapsamlı ve kalıcı bir çekiciliğe sahiptir. Bu etki sporun çok çeşitli metaforlar için zengin bir kaynak olması gerçeğiyle açıklanmaktadır. Bu fikir sporun çok çeşitli olumlu sonuçlar verebilecek apolitik, tarafsız ve doğal olarak bütünleştirici bir sosyal uygulamalar kümesi olarak görülmesinin temelini açıkça ortaya koymaktadır (Coalter, 2010; 297). Daha kapsamlı gelişim hedeflerine (özellikleri ne olursa olsun) ulaşılabilecek, spor programlarının spor dışı diğer programlar ve yatırımlarla birleştirilmesi gerekmektedir (Hartmann, ve Kwauk, 2011; 288). Bu görüşe Guest, A. M. (2009; 1341) "spor kimseyi veya belirli bir kültürel topluluğu doğrudan geliştirmez"

açıklaması ile destek vermiştir. Bu kapsamlı itiraz tarihsel olarak sporun değeri hakkında iddialı ve sorunlu bir retoriğe yol açsa da spor kültürleri arası katılım için değerli bir fırsat sunuyor; bir araç olarak spor, birçok kültürel topluluktaki insanları periyodik bir etkinin altına alabilen kapsamlı ve kalıcı bir çekiciliğe sahiptir (Guest, A. M. 2009; 1344).

Proje aşamasında karşımıza iki risk çıkmaktadır. Bunlar; birincisi risk emperyalist amaçlı güçler, ikincisi risk ise küresel şirketlerin projeyi bir pazar görmesi. Guest, A. M. (2009; 1349)'a göre; kültürel yayılma süreçlerine izin verilerek, sporun uluslararası kalkınmanın yararlı bir parçası olabileceğinden şüphelendiğini ifade etmiştir. Her ne kadar spor organizasyonları ve paydaşları bu ilişkilere kendi gündemleriyle (aynı zamanda birbirleriyle rekabet edebilecek ve çatışabilecek) girebilse de, ortaklıklar; ortak bir zemin veya amaç etrafında birleşmeye veya paylaşmaya dayanır. Ancak kolektif spor kümelerine katkı sağlayanlar için spor organizasyonları ticari gündemlerin kesiştiği alan çirkin hesapların yapıldığı bir ortama dönüşmüştür. Örneğin, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), Ulusal Olimpiyat Komiteleri (NOCs), Uluslararası ve Avrupa futbol federasyonları, spor toto, süper lig futbol takımı ve Birleşmiş Milletler'e (BM) bağlı alt kuruluşlar, ulusal spor federasyonları ve Nike, Adidas gibi şirketler, Coca-Cola ve McDonalds, çeşitli eğitim hedefleri paylaşmaktadır. (Levermore ve Beacom, 2009; 18) Diğer endüstrilerden farklı olarak, mekansal sömürgeleştirme arayışı stratejik yaklaşımlar gerektiren spor bağlamı çalışmaları bir dizi güç örgütleri (örneğin küreselleşme, neoliberalizm, jeo-politik değişimler ve politik ekonomilerin çeşitlendirilmesi) tarafından şekillendirilmiştir. Çağdaş baskılar yansıtan spor organizasyonları' sömürgeciliğin bir parçası (örneğin devlet kurumları, politika yapıcılar, şirket kuruluşları, eğitim sağlayıcılar, sivil toplum sektörü, oyuncular, ulusal yönetim organları) paydaşlar ile bir dizi daha çeşitli yakın ilişkilerin kurulmasında kapsamaktadır (Robinson, Gleddie ve Schaefer, 2016; 44).

Sportif etkinliklerden bir bütün olarak alınan bulgular, algılanan kolektif etkinliğin ne kadar yüksek olduğunu, gurupların teşebbüslerine bağlılıklarının ne kadar yüksek olduğunu, engeller ve aksilikler karşısında kalma güçlerinin o kadar güçlü olduğunu performans başarılarının o kadar büyük olduğunu göstermektedir (Bandura, 2000; 77.). Kısacası sporun enerjisini kullanarak meydan okuma ve onları daha radikal gelişim ve sosyal vizyona yönlendirmektir. Bu bağlamda spor alanındaki bilim insanlarının ve uygulayıcıların sporu bir gelişim aracı olarak yeniden düşünmeye başlaması gerekecektir. Gençlerin hoşnutsuzluğuna yol açabilecek kurum ve uygulamaları değiştirmek veya düzeltmek yerine, bu baskın modda spor temelli müdahale, bir vatandaş sınıfının (çoğu zaman programı yürütenlerin) başkalarının tutum ve davranışlarını değiştirmesini sağlar. Ancak iyi organize edilirse bunun tam tersi de olabilir, şöyle ki; aktörlerin sadece toplumdaki kendi deneyimlerinin değil, aynı zamanda gelişme için spor etkinliği; spor yoluyla, egemen kılınan hegemonik yapılara ve eşitsizliklere karşı kolektif bir direniş gücüyle, dünyanın dönüşümüne eleştirel olarak katılma imkanına sahip olacağı çok daha radikal bir sosyal değişim vizyonunu kapsayacaktır.

Spor yolu ile gelişme/kalkınma etkinliklerinin ampirik analiz eksikliği proje izleme, değerlendirme, gelecekteki planlaması ve sistematik veri toplama ölçeğinin

olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu aşamada şöyle bir problem karşımıza çıkar; genel bir metrik aracılığıyla sosyal etkileri ve sonuçları anlamlı bir şekilde değerlendirmek mümkün mü? Bu soruyu yanıtlamak için, sistematik olarak kestirim edilebileceği güçlü bir bilgi/veri birikimi oluşturmak için daha fazla ampirik vaka çalışması araştırmasına ihtiyaç vardır. Böylece ölçüm ölçekleri geliştirmek mümkün olabilir. Tematik olarak analiz edilen projelerin kritik bir bölümü analiz edilip ve ölçek geliştirildikten sonra, projenin önceden belirlenmiş amaç ve hedefine göre değerlendirilmesine odaklanılmalıdır. Doğrudan sporun etkilerinin ötesine bakmanın; spor etkinliklerini sürdürme, artırma ve kullanma yoluyla sosyal faydaların en üst düzeye çıkarılması için planlamanın stratejik önemini vurgulanmalıdır (Schulenkorf, 2012; 9). Bu nedenle, guruplar arası spor etkinliklerine katılımın sosyal uyum için önemli olan topluluk ağlarının ve bağlarının oluşturulması için başlangıç noktası olabilir (Misener ve Mason, 2006; 45, Schulenkorf, Thomson ve Schlenker, 2011; 117). Afet sonrası yardım stratejisi olarak spor ve oyun üzerine yapılan araştırmalarda, bireyler ve guruplar arasında taraftarlar olarak hareket eden spor antrenörlerinin, travmatize olmuş çocukların psikolojik rehabilitasyon çabalarında çok önemli bir rol oynadıkları bulunmuştur. Örneğin, spor projeleri, daha geniş sosyal sonuçlar için bir kaldıraç biçimi olarak sağlık eğitimi, çatışma yönetimi ve şiddetin önlenmesi üzerine atölye çalışmaları içerecek şekilde genişletilebilir. Spor ve etkinlik projeleri, topluluklar içinde ve arasında sosyal gelişim için başarılı bir başlangıç noktası ve itici güç olduğunu göstermiştir (Gasser ve Levinsen, 2004; 469, Schulenkorf vd., 2011; 118, Stidder ve Haasner, 2007; 137).

SONUÇ

Gelişme için spor (GiS) etkinlikleriyle bireylerin, toplulukların ve ülkelerin sosyo-ekonomisine mikro ve makro ölçekte pozitif katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Olacağı düşünülen bu katkıların, paydaşlarının çok ve değişken olmasından dolayı, haliyle etkileri de çok boyutlu olacaktır. Bu korelasyonun yönünü ve etkisini değerlendirmek için bilimsel veriler kapsamında süreç analizi yapmak gerekmektedir. Bunun nedeni bu araştırmaların/çalışmaların boylamsal nitelik taşımasıdır. Ayrıca bu projelerin uygulanması bir takım işi olup çok iyi organize olunmalı ve ülkelerin kurum ve kuruluşlarından kabul görmesi sağlanmalıdır. Ancak burada yanıtlanması gereken iki önemli soru karşımıza çıkmaktadır. Birincisi; bu uygulamanın kim/kimler tarafından ve hangi amaçla yapılacağı? İkincisi ise; uygulamanın nasıl/nerede yapılacağı? Öyle ki; proje sonucunda hem ekonomik hem de sosyal etkileşim söz konusudur. Bu, uygulamaya amacına bağlı olarak hem çözüm/çare hem de sorun/çatışma üretebilir. Bu ikilem; sporun çok çeşitli metaforlar için zengin bir kaynak olması gerçeğiyle açıklanabilir. Bu fikir, sporun çok çeşitli olumlu sonuçlar verebilecek apolitik, tarafsız ve doğal olarak bütünleştirici bir sosyal uygulamalar kümesi olarak görülmesinin temelini açıkça ortaya koymaktadır.

Projenin gerçekleştirilme aşamasında karşımıza iki risk çıkmakta; birincisi risk emperyalist amaçlı güçlerin müdahaleleri, ikincisi risk ise küresel şirketlerin projeyi bir pazar olarak görmesi. Bu iki risk kontrol edilebilirse gelişme için spor projeleri birey, toplum ve ülkeler için bir fırsat

olabilir. Özellikle aynı köken, tarih ve kültür ailesine mensup fakat ayrı devletler olan Türkiye Cumhuriyeti ve diğer Türk Cumhuriyetleri için gelişim/kalkınma açısından uygulanabilirliği daha gerçekçi, etkili ve yararlı sonuçlar verebilir.

KAYNAKLAR

ADRIAN, B., GUANSHENG M., FRANCES C., ZAİNAL, O., TEMO, W., PHİLAYRATH H., KİEREN, K., ANJANA B. (2011), 8 for the Equity and Non-communicable Disease Risk Factors Project Collaborative Group Cross-national comparisons of socioeconomic differences in the prevalence of leisure-time and occupational physical activity, and active commuting in six Asia-Pacific countries, *Journal of Epidemiology & Community Health* 2011;65:35-43.

ALPAY, N. (2015), Effect of Game Preferences (digital or traditional) of Youth Players on Their Problem Solving Skills. *Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences* ISSN: 2231– 6345 Vol.5 (S1), pp. 2755-2763

ALPMAN, C. (1972), Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyu Gelişimi. *Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.*

ANDREFF, W. (2000), L'evolution du Modele Europeen de Financemen tdu Sport Professionnel, *Reflset Perspectives* 39,Sayı: 2-3, s.171-192.

BANDURA, A. (2000), Exercise of Human Agency Through Collective Efficacy. *Current Directions in Psychological Science*, 9(3), 75–78.

BEENACKERS, M. A., KAMPHUIS, C. B.M., GİSKES, K., BRUG, J., KUNST, A. E., BURDORF, A., LENTHE, F. J. (2012), Socioeconomic inequalities in occupational, leisure-time, and transport related physical activity among European adults: A systematic review, *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity* volume 9, Article number: 116

BEUTLER, I. (2008), Sport serving development and peace: Achieving the goals of the United Nations through sport. *Sport in Society*, 11(4), 359–369.

BLAİR S.N., KOHL H.W., BARLOW C.E., (1989), “Physical Activity, Physical Fitness, And All-Cause Mortality A Prospective Study Of Helthy Men And Women”, *J. Am Med Assoc*: 262: 2395-2401.

BOURDİEU, P. (1978), Sport and social class. *Social Science Information*, 17(6), 819–840.

BOURDİEU, P. (1988), Program for a Sociology of Sport. *Sociology of Sport JOURNAL*, 5(2), 153–161.

BROWN, S. W., KİNG, F. B. (2000), Constructivist Pedagogy and How We Learn: Educational Psychology Meets International Studies. *International Studies Perspectives*, 1(3), 245–254.

CLUTTERBUCK, R., DOHERTY, A. (2019), Organizational Capacity For Domestic Sport For Development. *Journal of Sport for Development*, 7(12), 16–32.

COAKLEY, J. (2001), *Sport in Society: Issues and Controversies*, McGraw-Hill, Boston.

COALTER, F. (2007), *A wider social role for sport: Who’s keeping the score*. Abingdon, UK: Routledge.

COALTER, F. (2010), The politics of sport-for-development: Limited focus programmes and broad gauge problems? *International Review for the Sociology of Sport*, 45(3), 295–314.

COUNCIL OF EUROPE (2001), “The European Sports Charter”. http://www.coe.int/t/dg4/epas/resources/charter_en.asp, 15.12.2013

CRESPO CJ, AINSWORTH BE, KETEYIAN SJ, HEATH GW, SMIT, E. (1999), Prevalence of physical inactivity and its relation to social class in U.S. adults: results from the third National Health and Nutrition Examination Survey, 1988e1994. *Med Sci Sports Exerc*;31: 1821-1827.

DEMİRHAN, G. (2003), Kültür, Eğitim, Felsefe ve Spor Eğitimi İlişGiSi. *Spor Bilimleri Dergisi*. 14(2), 92-103.

GİORGİ, A. (2004), The Phenomenological Movement and Research in the Human Sciences, . *Nursing Science Quarterly* 18(1), 75–82.

DOĞU, G. (2006), Sporun Sosyal Ve Ekonomik Faydaları. *Eskişehir: Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı*.

DONGES, C.E, DUFFIELD, R. (2012), Effects of resistance or aerobic exercise training on total and regional body composition in sedentary overweight middle-aged adults. *Appl Physiol Nutr Metab* 37: 499-509.

DIETZ, P., HOFFMANN S., LACHTERMANN E., SİMON, P. (2012). Influence of exclusive resistance training on body composition and cardiovascular risk factors in overweight or obese children. *Obes Facts* 5: 546-60

EİME, R. M., CHARİTY, M. J., HARVEY, J. T., PAYNE, W. R. (2015), Participation in sport and physical activity: associations with socio-economic status and geographical remoteness. *BMC Public Health*, 15(1).

ERBAŞ, H. (1999/2009), “Gelişme Yazını ve Geleceği”, İç. *Kapitalizm, Küreselleşme ve Toplumsal Dönüşümler*, Ankara: Palme Yayıncılık. ss. 3-31.

ERDEMLİ, A. (1990), *Hümanizma Olarak Spor*. Spor Bilimleri 1. Uluslararası Sempozyumu Bildirileri. Ankara:Hacettepe Üniversitesi, 11-12.

Erkal, M. E. (1987), *Sosyoloji (Toplumbilimi) ilaveli* 3. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul.

Ertürk, S. (1979), *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara: Yelkentepe Yayınları.

GASSER, P. K., & LEVİNSEN, A. (2004), Breaking post-war ice: Open fun football schools in Bosnia and Herzegovina. *Sport in Society*, 7(3), 457–472.

GİORGİ, A. (2005), Remaining challenges for humanistic psychology. *Journal of Humanistic Psychology*, 45(2), 204–216.

GUEST, A. M. (2009), The diffusion of development-through-sport: analysing the history and practice of the Olympic Movement’s grassroots outreach to Africa. *Sport in Society*, 12(10), 1336–1352.

HALL, V.B., PHILLIPS, P.C.B. (2003), *The A.R. Bergstrom Prize In Econometrics: 2003*, Econometric

Theory , Volume 19 , Issue 6 , December 2003 , Cambridge University Press, pp. 1199 – 1200.

HARTMANN, D., KWAWUK, C. (2011). Sport and Development. *Journal of Sport and Social Issues*, 35(3), 284–305.

JONES, G. J., WEGNER, C. E., BUNDS, K. S., EDWARDS, M. B., & BOCARRO, J. N. (2018), Examining the Environmental Characteristics of Shared Leadership in a Sport-for-Development Organization. *Journal of Sport Management*, 32(2), 82–95.

KİDD, B. (2008), A new social movement: Sport for development and peace. *Sport in Society*, 11, 370-380.

KOHE, G. Z., COLLISON, H. (2019), *Sport, Education and Corporatisation Spaces of Connection, Contestation and Creativity*, 1. Edition, Routledge, London.

LEVERMORE, R., BEACOM, A. (Eds.). (2009), *Sport And International Development*. Basingstoke, U.K.: Palgrave Macmillan. Pp 1-25

Locke, J., (2004), *Eğitim Üzerine*, (Çev: Aylin Uğur), Yeryüzü Yayınevi, Ankara 2004.

LYRAS, A., WELTY P. J. (2011), Integrating sport-for-development theory and praxis. *Sport Management Review*, 14(4), 311–326.

MAVİ, B., (2002), Yarışların Yapıldığı Yeri Bulduk. ‘‘ Para Haftalık Ekonomi-Haber Dergisi.Sayı:426.

MİSENER, L., MASON, D. S. (2006), Creating community networks: Can sporting events offer meaningful sources of social capital? *Managing Leisure*, 11(1), 39–56.

OAKLEY, P. GARFORTH, C., (1985), *Guide To Extension Training*, FAO Training Series, No: 11, FAO, Rome, Italy.

OĞUZKAN. F. (1976), *Öğretmenliğin Üç Yönü*, Tekişik Matbaası, Ankara.

ROBINSON, D. B., GLEDDIE, D., SCHAEFER, L. (2016), Telling and selling: a consideration of the pedagogical work done by nationally endorsed corporate-sponsored educational resources. *Asia-Pacific Journal of Health, Sport and Physical Education*, 7(1), 37–54.

ROUSSEAU J.J., (2009). *Emile Ya Da Eğitim Üzerine*, (Çev: Yaşar Avunç) İş Bankası Kültür Yayınları.

SAATÇIOĞLU, C. (2013), *Spor Ekonomisi Teori, Politika ve Uygulama*. Ankara: Gazi Kitabevi, 1.Baskı.

SARIALP, R. (1990), Büyük Düşünür Ve Spor Hekimi İbni Sina'nın Doğuya Ve Batıya Etkileri. *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi*, 1 (1) , 14-15 .

SCHULENKORF, N., THOMSON, A., SCHLENKER, K. (2011), Inter-Community Sport Events: Vehicles And Catalysts For Social Capital In Divided Societies. *Event Management*, 15(2), 105–119.

SCHULENKORF, N. (2012). Sustainable Community Development Through Sport And Events: A Conceptual Framework For Sport-For-Development Projects. *Sport Management Review*, 15(1), 1–12.

Schulenkorf, N., Sherry, E., Rowe, K. (2016), Sport for Development: An Integrated Literature Review. *Journal of Sport Management*, 30(1), 22–39.

SCHULENKORF, N. (2016), “The Contributions of Special Events to Sport-for-Development Programs”, *Journal of Sport Management*, 30(6), 629-642

SPAAIJ, R., SCHAILLÉE, H. (2020), Inside The Black Box: A Micro-Sociological Analysis Of Sport For Development. *International Review for the Sociology of Sport*, 1-19.

SRATH, S. J., SWARTZ, A. M., BASSETT, JR. D. R., OBRİAN, W. L., KİNG, A. G., AİNSWORTH, B. E., (2000),” Evaluation Of Heart Rate As A Method For Assesing Moderate Intensity Physical Activity” *Med. Sci. Sports Exerc.* 32 (9) Suppl. S465-s470.

STİDDER, G., HAASNER, A. (2007), Developing outdoor and adventurous activities for co-existence and reconciliation in Israel: An Anglo-German approach. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 7(2), 131–140.

SVENSSON, P.G., MAHONEY, T.Q. (2020), Intraorganizational Conditions For Social İnnovation İn Sport For Development And Peace. *Managing Sport and Leisure*, 1–19.

UNITED NATIONS (2012a), “Achieving the Objectives of United Nations Through Sport” [www.un.org/wcm/webdav/site/sport/shared/sport/pdfs/Backgrounders/NEW %20UNOSDP%20Background.pdf](http://www.un.org/wcm/webdav/site/sport/shared/sport/pdfs/Backgrounders/NEW%20UNOSDP%20Background.pdf), 02.01.2012.

UNITED NATIONS (2012b), “Sport as a Tool for Development and PeaceTowards Achieving United Nations Millennium Development Goals”, <http://www.un.org/sport2005/res>

WAGNER, M. G. (2006), On the Scientific Relevance of eSports. In *Conference on Internet Computing & Conference on Computer Games Development*. Erişim Adresi https://www.researchgate.net/publication/220968200_On_the_Scientific_Relevance_of_eSports

WELTY PEACHEY, J., SCHULENKORF, N., HİLL, P. (2019), Sport-For-Development: A Comprehensive Analysis Of Theoretical And Conceptual Advancements. *Sport Management Review*,1-14.

YÜKÇÜ, S, KAPLANOĞLU, E. (2018), UİK e-SPOR ENDÜSTRİSİ. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 17. UİK Special Issue , 533-550.

YILDIRIM, K., KARAMAN, D., TAŞDEMİR, M. (2012), *Makro Ekonomi*. SeçkinYayıncılık, 10.Baskı. 25.

(www.sportanddev.org)

(www.hurriyetim.com).